ואכל תאנים והפריש קרבן ואח"כ אכל ענבים לחודייהו הויא להו ענבים חצי שיעור ואחצי שיעור לא מיחייב קרבן הכא נמי [א]כגון דאמר שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן ואח"כ אכל עשירית הויא לה עשירית חצי שיעור ואחצי שיעור לא מיחייב: **מתני'** (א)[ב]איזו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר על העמוד של אבן שהוא של זהב ועל האיש שהוא אשה ועל האשה שהיא איש נשבע על דבר שאי אפשר לו [ג]אם לא ראיתי גמל שפורח באויר ואם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד [ד]אמר לעדים בואו והעידוני שבועה שלא נעידך [ה]נשבע לבטל את המצוה שלא לעשות סוכה ושלא ליטול לולב ושלא להניח תפילין זו היא (ב)שבועת שוא שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור (ג)שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועת ביטוי והשניה שבועת שוא אכלה עבר על שבועת שוא לא אכלה עבר על שבועת ביטוי: **גמ'** (ד)אמר עולא [ז]והוא שניכר לג' בני אדם: נשבע על דבר שאי אפשר לו אם לא ראיתי גמל פורח באויר: שבועה שראיתי לא קאמר מאי אם לא ראיתי אביי אמר תני שבועה שראיתי רבא אמר באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי גמל פורח באויר אמר ליה רבינא לרב אשי ודלמא האי גברא ציפורא רבא חזי ואסיק ליה שמא גמלא וכי קא משתבע אדעתיה דידיה אישתבע וכי תימא בתר פומיה אזלינן ולא אזלינן בתר דעתיה והא (ה)תניא כשמשביעין אותו [ח]אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על (ו)דעתנו ועל דעת ב"ד מאי טעמא לאו משום דאמרינן דלמא איסקונדרי יהיב ליה ואסיק להו (א) זוזי דכי קא משתבע אדעתיה דידיה קא משתבע לא (ז)התם משום (ח)קניא דרבא (ט)ת"ש וכן מצינו כשהשביע משה את ישראל אמר להן דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי ואמאי לימא להו קיימו מאי דאמר אלוה לאו משום דמסקי אדעתייהו עבודת כוכבים לא משום דעבודת כוכבים נמי איקרי אלוה דכתיב [א]אלהי כסף ואלהי זהב ולימא להו קיימו תורה חדא תורה ולימא קיימו שתי תורות תורת חטאת תורת אשם קיימו כל התורה כולה עבודת כוכבים (י)דאמר מר (כ)חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות תרתי כל המצות כולן מצות ציצית (ל)דאמר מר [י]שקולה מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלש עשרה מצות ולטעמיך (מ)לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי

אלא

ואכל תאנים. בהעלם שבועה אחרונה והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים בהעלם שבועה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על התאנים תו לא מיצטרפי ענבים בהדייהו לאיחויי אשבועתא קמייתא. הכא נמי שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחזר ואכל עשירית הויא לה עשירית חצי שיעור: **מתני' שבועה שלא נעידך.** ביטול מצוה הוא היינו דבר שאי אפשר: **והשניה שבועת שוא.** שהרי נשבע לבטל את המצוה: **גמ' והוא שניכר.** העמוד לשלשה בני אדם הוא דהוי שוא אבל לא ניכר הויא שבועת שקר: **ורבא אמר באומר יאסרו כל פירות שבעולם.** בשבועה עלי אם לא ראיתי: **ואסיק ליה שמא גמלא.** העלה לו שם גמל: **כשמשביעין אותו.** גבי שבועת הדיינין תניא ליה המשביעין את המחויב שבועה בב"ד: **איסקונדרי.** חתיכות עץ קטנות שמשחקין בהן: **ואסיק להו שמא זוזי.** כינה את שמם מעות: **התם משום קניא דרבא.** לעולם בתר פומיה אזלינן והא דאיצטריך לן למימר לא על דעתך משום דבפומיה יש שבועה ברמאות כגון דיהיב ליה קנה ונתן המעות לתוכו והפקידו אצלו ונשבע שהחזיר לו מעותיו ולאחר שבועה יחזור ויטלנו ועובדא הוה קמיה דרבא הכי: **וכן מצינו.** דכתיב (דברים כט) לא אתכם לבדכם לא כשאתם סבורים כאשר בלבבכם: **לאו משום דמסקי אדעתייהו עבודת כוכבים.** ומסקו ליה שמא אלוה: **משום דעבודת כוכבים נמי איקרי אלוה.** וכי אזלת נמי בתר פומייהו קושטא מדמו לאישתבועי: **ולימא להו קיימו תורה.** וישביעם על כן לאו משום דמסקי אדעתייהו עבירות וקרו להו תורה ומשתבעי אדעתייהו. ומשני חדא תורה אי הוה אמר הכי משמע חדא תורה ואנן אית לן כתב ובעל פה: **תורת חטאת ותורת אשם.** אי אמר קיימו תורות הוו מסקי אדעתייהו לאישתבועי אהנך תרתי דאיקרו תורות ולא אשאר מצות: **חמורה עבודת כוכבים כו'.** דכתיב גבי עבודת כוכבים (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה: **שקולה מצוה ציצית ככל המצות.** דכתיב (במדבר טו) וזכרתם את כל מצות ה'. גימטריא שלה שש מאות ושמונה חוטין וחמשה קשרים הרי תרי"ג: **ולטעמיך.** דבעית למימר דהאי (מ)דאמרינן להו לא על דעתכם כי היכי דלא ליסקי אדעתייהו מאי דבעו ומסקי ליה האי שמא: **על דעת המקום ועל דעתו למה לי.** למימר ותיסגי ליה בחד:

אלא

ועומד מיהו הוה מצי לפרושי כנשבע על חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה אבל אי אפשר לומר כן דהך מילתא דרבה איתא בפ"ב דנדרים (ד' יז:) ומוכח כולה סוגיא כמו שכתוב בספרים ולא כגי' הקונטרס ומשמע נמי דאיירי כנשבע שלא יאכל שניהם מכל אחד שיעור שלם דמפרש טעמא מגו דחיילא שבועה אענבים חיילא נמי אתאנים ואי בחצי שיעור בהא אין שייך מגו דלא הוי כלל מושבע ועומד וצריך לחלק ע"כ בין הך להיא דט' וי' דהתם איכא איסור שבועה (נ)בכל י' וכל ט' שיאכל מהנך עשר קאי באיסור שבועה אבל הכא לא היה איסור שבועה בתחלה כלל על ענבים ושייך כאן מגו וה"ה נמי אי אמר שבועה שלא אוכל ט' אלו וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר דחיילא שבועה שניה על ידי מגו: **אם לא ראיתי גמל פורח.** תימה דהכא קתני גמל פורח ולא קתני כעולי מצרים ובפרק ארבעה נדרים (נדרים ד' כה:) גבי נדר הבאי תני עולי מצרים ולא קתני גמל פורח: **באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי כו'.** פירוש בשבועה ובפרק ארבעה נדרי' (שם) גרס ליה בהדיא והיינו שבועת שוא לפי שאי אפשר לו לעמוד באיסור בכל פירות שבעולם(ס) ולר"ת דבנדר לא חיילא כה"ג אם אסר כל פירות שבעולם עליו בקונם אם יעשה כדבר זה כיון שאי אפשר לו לקיים או אם אסר כל פירות שבעולם עליו בלא שום תנאי דשבועת שוא מצינו שאסר הכתוב אבל נדרי שוא לא מצינו וראיה דבפ' ארבעה נדרים (שם) תני שבועות הבאי אסורין נדרי הבאי מותרין והיינו משום דהבאי הוי משום שוא אבל קשיא מפ"ב דנדרים (ד' טו.) דפריך גבי קונם עיני בשינה ואי דלא יהיב שיעורא למלתא מי שבקינן ליה עד דעבר באיסור בל יחל והאמר ר' יוחנן שבועה שלא אישן ג' ימים מכין אותו וישן לאלתר אלמא גבי נדרים נמי מיילי כשאין יכול לקיים ועובר לאלתר ונדרי הבאי דשרו לא הוו טעמא לפי שאסר עצמו במה שאינו יכול לקיים דאפי' יכול לקיים שלא אסר עליו אלא חד פירא שרי בנדרי הבאי וטעמא לפי שאין דעתו לומר ממש כקורת בית הבד אלא מה שהוא ערוך (מאד קרוב) לגבו ומשונה מאשר נחשים קורא קורת בית הבד וחיל גדול מאד שראה קרא עולי מצרים ואינו אומר כן אלא להחזיק ולאמת דבריו וגבי שבועה החמירו משום דכתיב לא ינקה והא דתני בתוספתא כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרין היינו מדאורייתא: **כשהשביע משה את ישראל.** קצת קשה מה היתה מועלת השבועה כמו שהיה ירא שיעבדו עבודת כוכבים כמו כן היה(ב) לירא פן יעברו השבועה: **דעבודת כוכבים איקרי אלוה.** אפילו יזכירו שם המיוחד האמר' בסוף שבועת העדות (לקמן ד' לה:) השמות האמורות במיכה חול אפי' אותם הכתובים בשם המיוחד לרבי יהושע וכן שמות דגבעת בנימין לר' אליעזר: **קיימו מצות.** בפרק ארבעה נדרים (נדרים דף כה.) משני מצות המלך פי' פרשת המלך שדבר זה נוח להם: **מצות ציצית.** הא דשבק עבודת כוכבים דכתיב בה נמי וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה בפרשת שלח לך ואמרו שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה משום דבלשון בני אדם לא מיקרי כל המצות אלא ציצית: **ולטעמיך על דעת הקב"ה למה לי.** הך פירכא לא מסיק בנדרים ואיכא פירכא דמסיק התם ולא מסיק הכא ולא משני נמי התם כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא טריחא נקט:

כי

עין משפט נר מצוה

קד א מיי' פ"ד מהל' שבועות הל' טו סמג לאוין רמא:

קה ב מיי' פ"א מהל' שבועות הל' ד סמג לאוין רלט רמא טוש"ע יו"ד סי' רלו ס"ד:

קו ג מיי' פ"ה מהל' שבועות הל' כא סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

קז ד מיי' שם פ"א הל' ו ופ"ה הל' יד והל' טו סמג שם:

קח ה מיי' שם פ"ה הל' יד טו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רלח סעיף טז:

קט ו מיי' שם הל' יג:

קי ז מיי' שם הל' כב סמג שם (טוש"ע יו"ד סי' רלט סעיף ד):

קיא ח מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' טז ופי"א הל' יח סמג עשין קכב טוש"ע ח"מ סי' פז סעיף כ:

קיב ט מיי' פ"ב מהל' עבודת כוכבים הל' ד ופ"ל מהלכות שבת הל' טו:

קיג י מיי' פ"ג מהל' ציצית הל' יב:

◆

רבינו חננאל

תאנים והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים לחודייהו הויא להו ענבים חצי שיעור ואין מביא קרבן על חצי שיעור. הכא נמי (כיון) [כגון] שאמר שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר ותשע ואכל תשע והפריש קרבן וחזר ואכל העשירית הויא לה עשירית חצי שיעור ואין מביאין קרבן על חצי שיעור: **ירושלמי** בעי חיפא (מרכ) [מבדקיניה] היו לפניו חמש ככרי' ואמר שבועה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [וחזר] ואמר ב' אלו. וחזר ואמר שלש אלו. וחזר ואמר ארבע אלו. וחזר ואמר חמש אלו ואכל הראשונה. א"ל אין חייב עליה אלא אחת מכיון שהזכיר עליה שבועה נאסרה עליו ונעשית לו כנבלה מיכן ואילך נעשה כמיחל על האיסורין, ואין שבועות חלות על האיסורין. חזר חיפא ובדקיה היו לפניו ה' ככרות ואמר שבועה שלא אוכל אלו ה' ככרות וחזר ואמר אלו הד' וחזר ואמר אלו הג' וחזר ואמר אלו שתים וחזר ואמר זו א"ל חייב על כל אחת ואחת. אילו מי שנשבע שלא יאכל ה' ואכל ד' שמא אינו פטור לפיכך שבועה חלה על כל אחת ואחת: **מתני'** שבועת שוא חייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור כו'. אמר עולא והוא שניכר לג' בני אדם: ירושלמי בשם ר' יוחנן אמרו. הידוע לשנים שבועת שוא. הידוע לג' שבועת שקר: נשבע על דבר שאי אפשר כו'. אביי אוקמה באומר שבועה שראיתי גמל פורח באויר א). ואקשינן ודלמא ציפרא רבא חזא ואסיק שמיה גמל ועל מה (שבערתו) [שבדעתו] נשבע. הלא

(תראה) [ת"ר] כשמשביעין אותו אומר לו הוי יודע שלא על מה שבדעתך אנו משביעין אותך. אלא על דעתנו ועל דעת ב"ד. מאי לאו דאמרינן דלמא איסקונדרי יהיב ליה ואסיק להו זוזי וכי קא משתבע אדעתיה קא משתבע. ודחינן משום קניא דרבא כמפורש בנדרים. ת"ש וכן מצינו כשהשביע

א) חסר כאן אוקימתא דרבא ונשמט בכ"י מן גמל עד גמל

מסורת הש"ס

א) [לעיל כה: ע"ש], ב) [לעיל כה:], ג) [לקמן מ.], ד) [לעיל כה:], ה) נדרים כה. [כל הסוגיא ע"ש כמה וכמה שינויים] לקמן לט., ו) [צ"ל דעת המקום וכך איתא לקמן לט.], ז) [עי' תוס' לקמן ע"ב ד"ה משום], ח) נדרים כה., ט) [לקמן לט. נדרים כה.], י) חולין ה. [קדושין מ.], כ) מנחות מג: [נדרים כה.], ל) [לפי פרש"י לא גרסי' להאי אבל גרס אלפס איתא וכן איתא בהרא"ש בנדרי' בפסקיו סוף פי' ו בפ' ג], מ) בכפוי' דאמר, נ) גיר' רש"ל בכל ט', ס) [ועי' היטב תוס' לעיל כה. ד"ה מה שאין כן].

◆

תורה אור השלם

א. לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם: שמות כ יט

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' להו שמא זוזי: (ב) תוס' ד"ה כשהשביע וכו' היה לו לירא:

◆

מוסף רש"י

ואכל תאנים והפריש קרבן. (לגירסת: שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים) על שבועה ראשונה שעבר ואכל תאנים (נדרים יז.). **ואח"כ אכל ענבים.** ולא תאנים (שם). **הויא להו ענבים.** שאכל חצי שיעור של שבועה שניה, לפי שהוא נשבע בשבועה שניה על תאנים וענבים ועכשיו שלא אכל אלא ענבים לא ביטל אלא חצי שיעור, והיינו חצי שבועה, ואין מביא קרבן על חצי שיעור (שם). **והוא שניכר לג' בני אדם.** שבכבר ידעו שלשה באותו עמוד שהוא של אבן, הוא דהויא שבועת שוא, דמידי דידעו ביה תלתא בני אדם הוי מפורסם (לעיל כה:). **מאי טעמא.** אמרי ליה הכי דשלא על דעתך אנו משביעין אותך (נדרים כה.). **דלמא איסקונדרי יהיב ליה.** פיספסים שמשחקים בהן וקורא אותן זוזי ובכך רוצה לפטור עצמו מן השבועה (שם). **לא.** איסקונדרי לאו מילתא היא והכי לא מיפטר איניש נפשיה ומשום האי טעמא לא היו אומרים לו הוי יודע כו' (שם). **משום קניא דרבא.** דווי ממש יהב ובעי למיפטר בהכי ובהאי מילי לא עביד איניש דנשבע אדעתא דנפשיה (שם). **דמסקי אדעתייהו עבודת כוכבים.** לאו אסיקו לה שמא לעבודת כוכבים אלוה ופלחו לה ובעו למיפטר נפשייהו דאמרי דפלחי לאלוה (שם). **לא.** לאסוקי לעבודת כוכבים אלוה ולמיפטר נפשייהו, אלא ע"ז איקרי אלוה מעולם (שם). **ולימא להו קיימו תורה.** אם כן אמאי משבע יהושע הכי על דעת המקום ועל דעתי, לשבע יתהון למקיימייתא תורה (שם).

חדא תורה. הוה משמע תורה אחת, שבכתב בלבד (שם). **שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה.** דכתיב וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו', ויליף מינה בהוריות (ח.) דבעבודת כוכבים מיירי (חולין ה.). **שקולה מצות ציצית כנגד כל המצות.** דכתיב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות, ועוד דציצית בגימטריא ת"ר וה' קשרים וח' חוטים הרי תרי"ג (מנחות מג:). **ולימא להו קיימו כו'.** ולא מצי לאשתמוטי מידי (נדרים כה.).